

het som inte skulle varit nödvändig.

Samtidigt ska man komma ihåg att detta är en bok bland många andra som beskriver samma ämne. Det historiska perspektivet förblir mer eller mindre intakt medan nya fynd och ny kunskap ständigt medför att kunskapen flyttas framåt och får till följd att vi lär oss mer om den molekylära bakgrunden till sjukdomarna, vilket kan omsättas i behandling.

Snabbt inaktuell

Boken beskriver på ett åskådligt sätt hur man kan gå till väga för att identifiera sjukdomsgener, men man måste komma ihåg att de aktuella fynden inte är aktuella efter några år. •

Föredömligt om axlar med betoning på idrottsskador

Jon Karlsson. **Axelns sjukdomar och skador.** 128 sidor. Södertälje: Astra Läkemedel, 1996. Pris ca 250 kr. ISBN 91-86326-86-4.

Recensent: docent Åke André-Sandberg, Idrottshälsan i Skåne, Lund.

En av de mest inflytelserika idrottsmedicinerna i Sverige för närvarande är ortopederna Jon Karlsson från Östra sjukhuset i Göteborg. Han är inflytelserik genom en stor och bred klinisk idrottstraumatologisk verksamhet (arbete och forskning) och genom att vara vetenskaplig sekreterare i Svensk idrottsmedicinsk förening. Han påverkar också genom att anordna kurser och hålla föreläsningar.

Den nya boken täcker hela den idrottstraumatologiska delen av axelns skador och sjukdomar. Han har dessutom kompletterat sin egen kunskap med ortopedkollegan Leif Svärds i kapitlet om »Smärttillstånd i axeln» och »Axel-luxation och recidiverande axelinstabilitet». Andra medförfattare är sjukgymnasten Ann-Christine Gunnarsson och röntgenologen Peter Kälebo. Sammantaget tycks kombinationerna vara mycket lyckade. Språket (svenska, inte fädrens tungomål isländska!) glider lätt från kapitel till kapitel,

NYA BÖCKER

och det föreligger ringa omtagningar av fakta.

Lättläst basbok

Det är inga nya eller komplicerade sanningar som Karlsson förser oss med, allt det skrivna är utforskat och sagt många gånger förut. Boken skall i stället ses som en basbok, där pedagogiken satts i högsätet och där syftet är att se till att alla som sysslar med axelskador har en god baskunskap (skadorna dominerar kraftigt över sjukdomarna i det skrivna). Boken är rikt illustrerad med teckningar och färgfoto av mycket hög kvalitet, och den är föredömligt systematiskt uppställd. Även för den måttligt intresserade måste det vara svårt att undgå kunskapsinhämtande när man läser en så lättläst bok.

Okontroversiella fakta

Det går heller inte att klaga på faktainnehållet. Det som skrivs är okontroversiellt och enkelt framställt. Man behöver knappast befara att någon annan ortoped eller idrottstraumatolog skulle ha någon avvikande uppfattning i någon enda diagnostisk eller behandlings-synpunkt. För den som inte är van inom området kanske man skulle önska att axelartroskopi och magnettomografi sattes in i ett helhetsperspektiv: När skall de utföras, och kan man beställa denna typ av invasiva respektive kostsamma undersökningar utan att en specialist först försökt ställa diagnosen utan hjälpmedlen? Om man skulle få önska något för en kommande reviderad upplaga är det ett särskilt kapitel om axelns kastarskador. Genom att analysera idrottens specifika belastningar kan man bättre förstå de vanliga axelskadorna hos handbollsspelare, spjutkastare med flera.

Sannolikt mest värdefullt för icke-specialisten är kapitlet »Klinisk diagnostik». Varje test av rörlighet, stabilitet, muskelfunktion och impingement beskrivs på ett fåtal rader och i bilder. Det framgår tydligt vad som skall anses vara ett patologiskt utfall och vad det i så fall tyder på. Denna del är föredömligt pedagogisk.

Hittills bästa i sin genre

Sammanfattningsvis har Jon Karlsson lyckats i sitt upp-

såt. Han har skrivit det hittills bästa på svenska om axelns sjukdomar och skador, särskilt lämpat för idrottsmedicinare. Boken kan också lämpa sig för distriktsläkare och sjukgymnaster samt ortopederna i början av sin karriär. •

Audiovisuellt

Utbildning till värmästare

Gunilla Brattberg, Ulf Schenkmanis. **Smärta – leva med det.** Lund: Bibliotekstjänst, 1996. Videosystem: VHS. Speltid 20 minuter. Pris ca 750 kr.

Recensent: docent Ann Bengtsson, reumakliniken, överläkare, Universitetssjukhuset, Linköping.

Gunilla Brattberg har tillsammans med Ulf Schenkmanis producerat en video som riktar sig till patienter och som handlar om hur man lär sig leva med kronisk smärta. Hon vill utbilda kroniska smärtpatienter till värmästare och ger exempel på olika vägar dit.

Till videon hör också en sammanfattande informations-skrift, som ger tips bl a om Gunilla Brattbergs böcker och klinik.

Brattberg tar upp ett mycket viktigt ämne. Men om videon skall användas för patienter bör man göra det när patienten är inne i ett rehabiliteringsprogram och man har förmåga att hjälpa henne/honom att nå fram till de mål som de lyckliga patienterna i filmen har nått.

Alltför teoretiskt

Videon visar att det går att leva med smärta och ändå uppleva livet som meningsfullt, men den ger en alltför teoretisk bild av hur man kommer dit. Framför allt om du är en patient som just förstått att du får leva med din smärta och det mesta i din tillvaro har gått i kras. Och hur skall patienten veta vilken av de föreslagna vägarna som passar just för honom eller henne?

För diskussion i rehabgrupp

Videon är således ett värdefullt tillskott. Men man skall

välja noga hur man använder den och, framför allt, inte lämna patienten ensam med den utan kanske använda den som ett diskussionsunderlag i en rehabiliteringsgrupp. •

Träningsinstruktioner för nacke, rygg, axlar och knän

Kerstin Richard. **Hemma med sjukgymnasten.** 1. Din nacke. Speltid 14 minuter. 2. Din rygg. Speltid 11 minuter. 3. Dina axlar. Speltid 12 minuter. 4. Dina knän. Speltid 10 minuter. Kan beställas genom NordArt AB, telefon 08-764 66 90. Pris 180 kr/st, 140 kr/st vid beställning av hela serien.

Recensent: med dr Sven Kvarnström, Abb Hälsan, Västerås.

Den viktigaste uppgiften för en sjukgymnast är ofta att ge instruktioner och motivation för patienten att på egen hand utföra rörelser och träning. Som hjälp i detta arbete har man tryckta råd, från de enklaste personligt utformade stenciler till mera påkostade tryck, ofta från läkemedelsfirmor.

Video i fyra delar

Till denna flora har nu fogats en videoproduktion i fyra delar, producerad av företaget NordArt i samarbete med sjukgymnasten Kerstin Richard. De fyra delarna, som vardera är på cirka tolv minuter, handlar om nacken, ryggen, axlarna och knäna.

Basal information

Det är alltid förtjänstfullt när någon försöker utnyttja nya medier, och vad gäller nacke och rygg kan en basal information av den här sorten vara till nytta. För axlar och i viss mån även knän är besvärsloran hos patienterna mera brokig, varför en tolvminuters videoinstruktion tenderar att bli för oprecis och ytlig, även om en hel del praktiska kloka råd finns med.

Bristfällig teknisk kvalitet

Den tekniska kvaliteten är inte det mest väsentliga i en sådan här produktion, men den lämnar definitivt mycket övrigt att önska. •